

Gynekopatologie II.

(ovarium)

P. Škapa

cysticko – atretický folikul folikulární cysta	puberta, perimenopauza hyperestrinismus (hyperplázie endometria, dysfunkční krvácení)
thekaluteinní cysta	luteinizovaná folikulární cysta gonadotropní stimulace ovaria (gestační trofoblastická choroba, gravidita)
cysta žlutého tělíska	perzistence žlutého tělíska (dysfunkční sekretorická endometria)
cysta bílého tělíska	hyalinizovaná cysta žlutého tělíska
inkluzní cysta	prekurzor nádorů z povrchového epitelu ovariva
endometroidní cysta	cystická endometrióza
parovariální cysta	z embryonálních reziduí v mezovariu
Stein – Leventhal syndrom	sklerotické stroma + cysticko - atretické folikuly nadprodukce androgenů (amenorrhea, infertilita, hirsutismus, obezita)

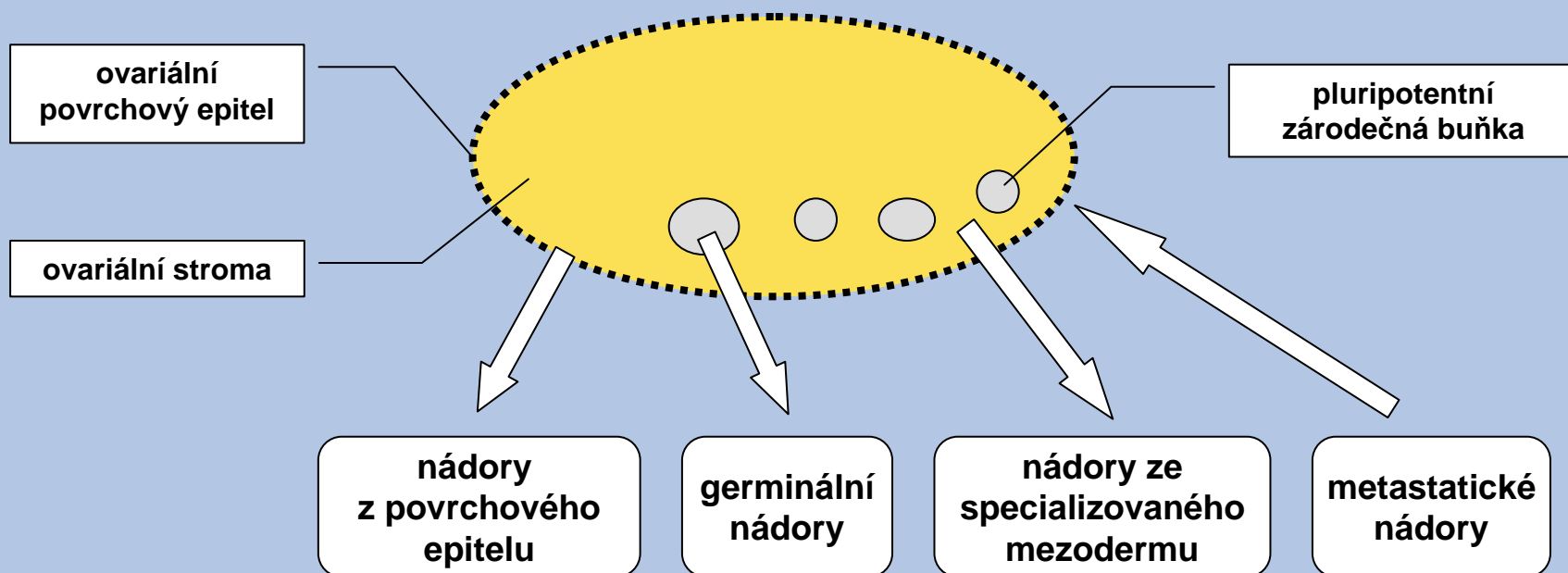
Endometrióza

= ektopické korporální endometrium v atypické lokalizaci

- ***endometriosis interna*** – myometrium
- ***endometriosis externa*** – ovarium, tuba, peritoneum, vagína, rektovaginální septum, GIT, močový měchýř
- cyklické krvácení, cystická transformace, vazivové adheze
- *symptomatologie*: bolest (při menstruaci, pohlavním styku, močení, defekaci), sterilita
- riziko vzniku endometroidního a světlobuněčného karcinomu
- teorie vzniku: **regurgitace**
metaplázie
diseminace krevní nebo lymfatickou cestou

Nádory ovaria

(přehled)

celková četnost	65 – 70%	15 – 20%	5 – 10%	5%
zastoupení ve skupině maligních nádorů ovaria	90%	3 – 5%	2 – 3%	5%
věková skupina	> 20 let	< 25 let	bez predilekce	bez predilekce

Nádory z povrchového epitelu ovaria*

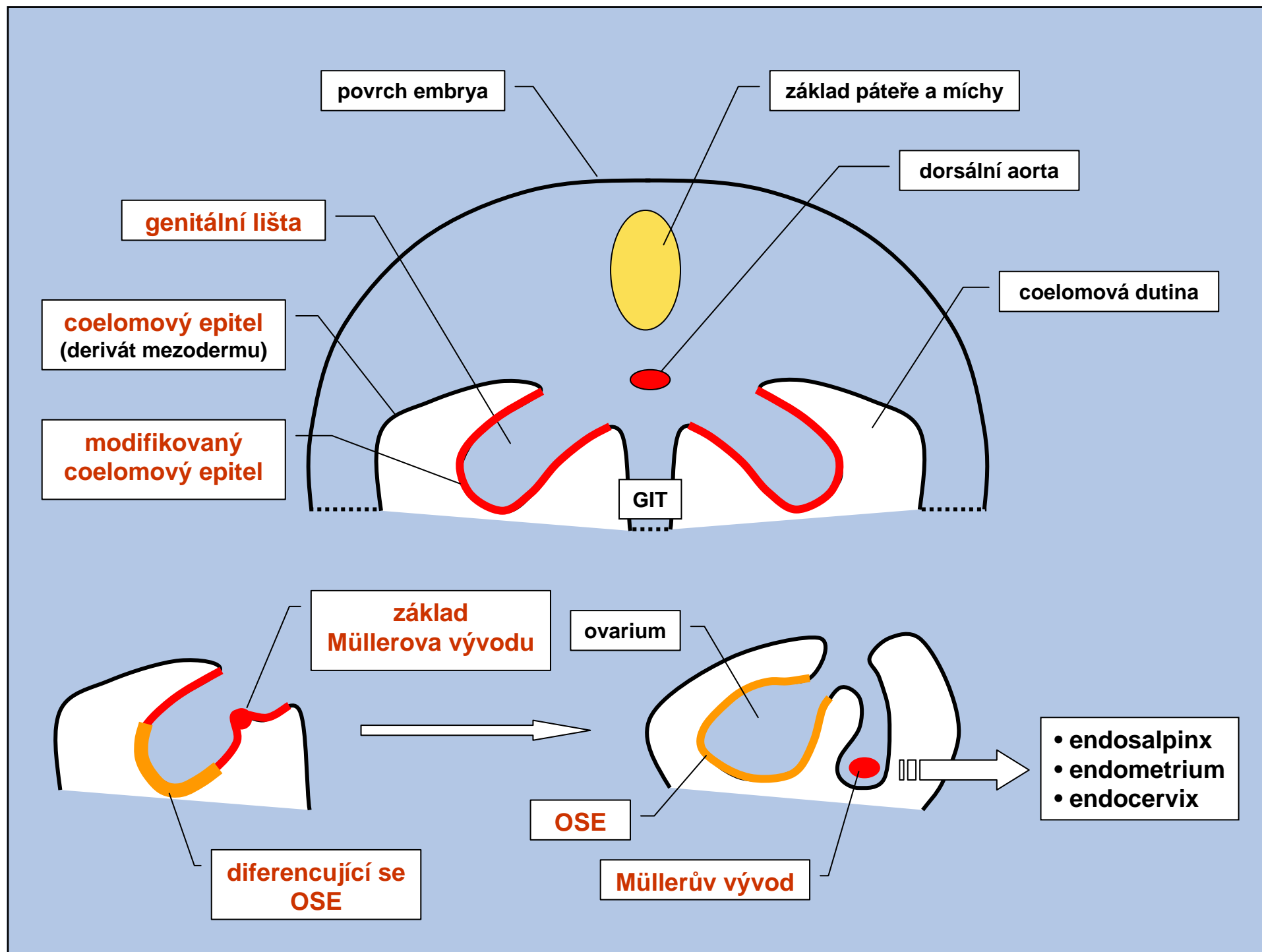
(Surface Epithelial - Stromal Cell Tumors)

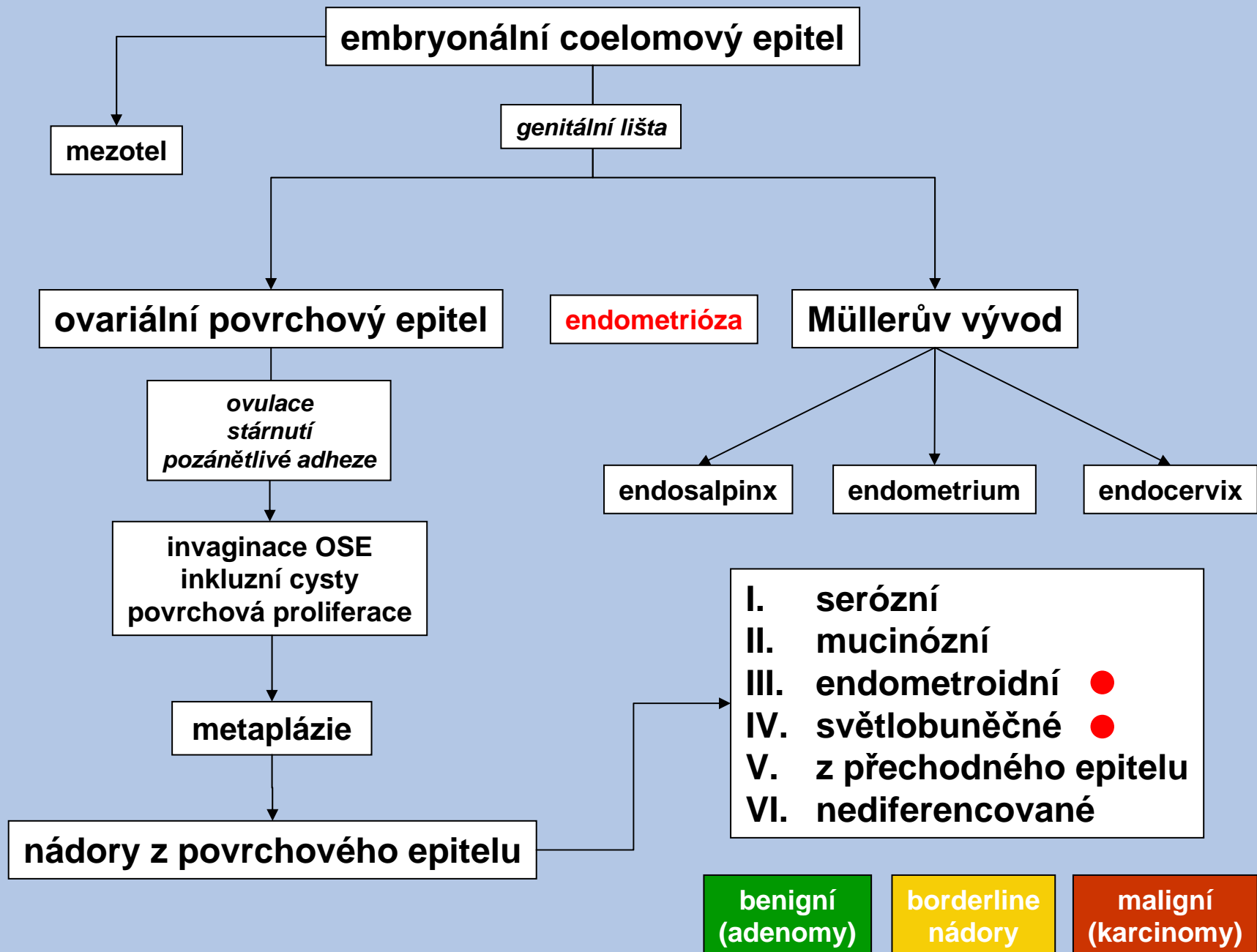
* **O**varian **S**urface **E**pithelium (OSE)

(ovarian mesothelium, normal ovarian epithelium, germinal epithelium)

=

modifikovaný pánevní mezotel

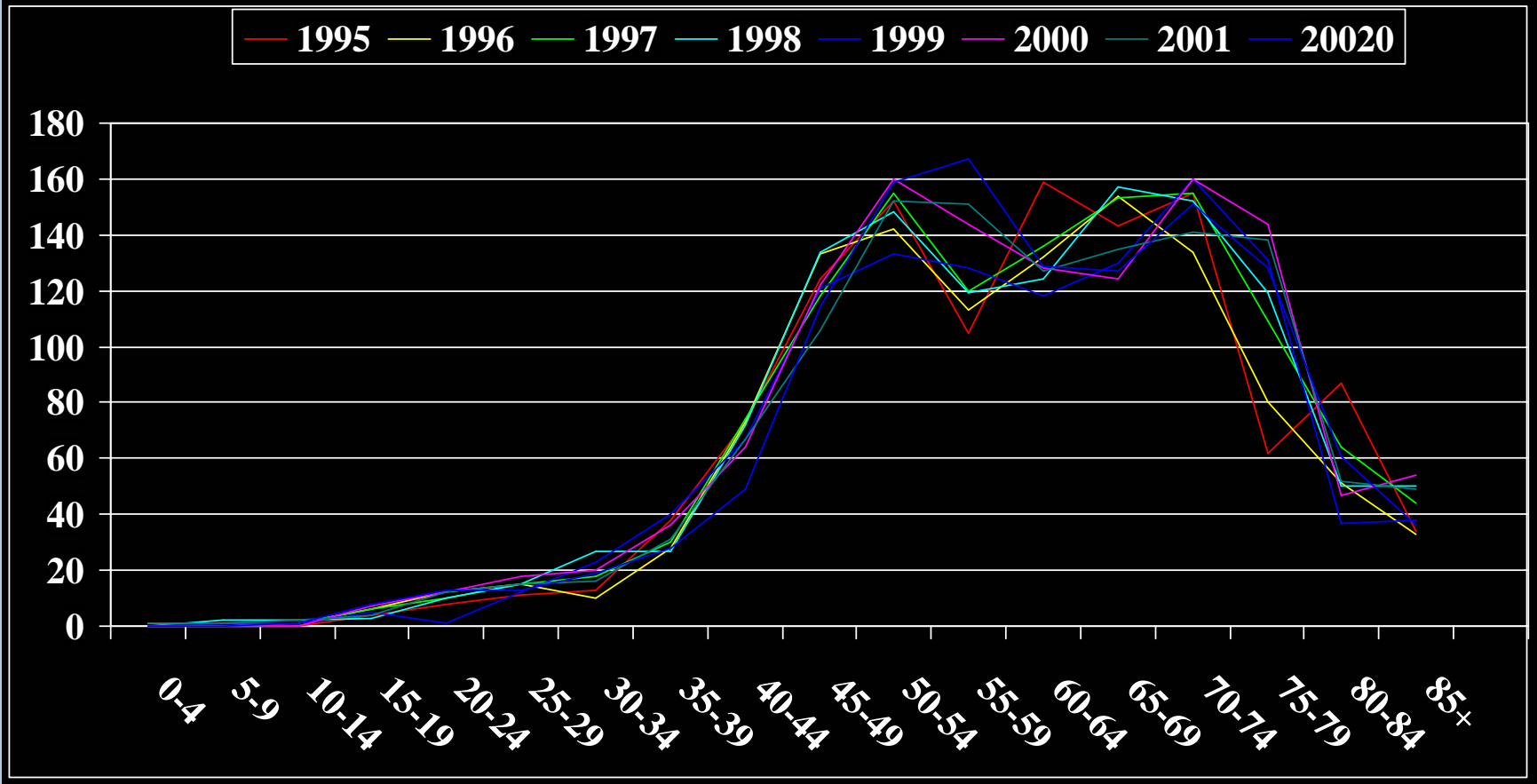

Borderline nádory z povrchového epitelu ovaria

- nejčastěji serózního nebo mucinózního typu
- mladší věková skupina než u odpovídajících karcinomů
- nízký maligní potenciál
- histologicky epiteliální hyperplázie, tvorba papilárních formací, mírné cytologické atypie
- chybí destruktivní invaze do stromatu
- **mikroinvaze** může být přítomna (*do 10 mm²*)
- mohou zakládat **peritoneální implantáty**
  - **neinvazivní**
  - **invazivní** (*implantační metastázy*)
- 5-leté přežití: *bez peritoneálního rozsevu (až 99%)*
s peritoneálním rozsevem
(50-75% - podle typu peritoneálních implantátů)
- mucinózní karcinomy vznikají z borderline nádorů
- low grade serózní karcinomy vznikají z borderline nádorů, high grade serózní karcinomy vznikají de novo

Karcinom ovaria (epidemiologie)

Karcinomy ovaria

- **rizikové faktory:** rodinná predispozice, nulliparita, hyperovulační terapie pro infertilitu, kancerogeny z prostředí, záněty (*produktivní perioophoritida*)
- **protektivní faktory:** hormonální antikoncepce, multiparita
- **pozdní klinické příznaky** (*tlakové obtíže, abdominální bolest, zvětšení břicha*) – **pozdní diagnóza** v pokročilém klinickém stádiu
- mají sklon k bilateralitě
- onkomarker **CA125** (diagnostika, monitorování terapie)
- **peritoneální diseminace – ascites** (peritoneální cytologie)
- **nízká úspěšnost léčby**

Karcinomy ovaria

(familiární výskyt)

I. **hereditární nepolypózní kolorektální karcinom** (HNPCC, Lynchův syndrom)

- karcinom tlustého střeva + endometria + ovaria
- defekt *mismatch repair* genů **hMLH1**, **hMSH2**

II. **hereditární karcinom ovaria + prsu**

- defekt tumor supresorových genů **BRCA1** a **BRCA2**
- především high-grade serózní karcinomy
- profylaktická oophorektomie a salpingektomie

III. **hereditární karcinom ovaria**

- rodinná predispozice
- dosud neidentifikované genetické defekty

Nádory z povrchového epitelu ovaria

(vzácné jednotky)

- **Brennerův nádor**

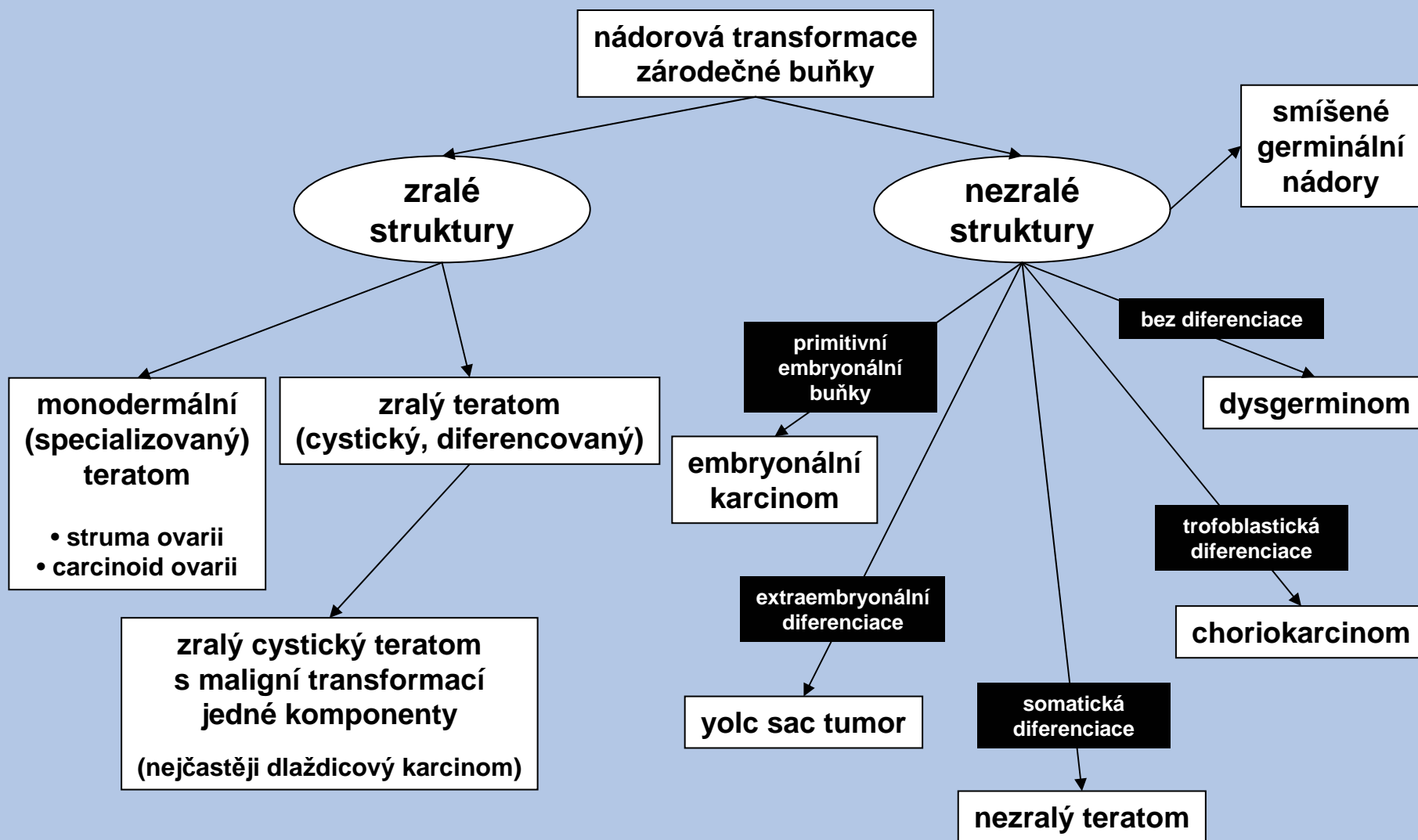
- většinou benigní adenofibrom (*maligní varianty jsou raritní*)
- epiteliální komponentu tvoří přechodný epitel, bývá přítomna mucinózní složka
- může tvořit komponentu mucinózních cystadenomů

- **karcinom z přechodného epitelu**

- diferenciaci k přechodnému epitelu, bez Brennerovy komponenty
- dobře reaguje na chemoterapii

Germinální nádory

(přehled)

Germinální nádory

(teratomy)

- **zralý cystický (diferencovaný) teratom (*dermoidní cysta*)**
  - benigní cystický nádor (*dlaždicový epitel s adnexálními strukturami včetně chlupů, zubů a mazových žlázek, glandulární epitel, štítná žláza, chrupavka, kost, glie*)
  - maligní transformace určité komponenty (*dlaždicový karcinom*)
- **monodermální (specializovaný) teratom**
  - *carcinoid ovarii* (*karcinoidový syndrom*)
  - *struma ovarii* (*parenchym štítné žlázy*)
- **nezralý maligní teratom**
  - nezralé tkáně embryonálního vzhledu
  - mladé ženy a dívky

Germinální nádory

(další jednotky)

- **dysgerminom**
  - ovariální ekvivalent seminomu
  - vzácný, mladé ženy a dívky, pacientky s gonadální dysgenezí
  - maligní, dobrá prognóza
- **embryonální karcinom**
  - vysoce maligní, obvykle ve smíšených germinálních nádorech
- **yolk sac tumor**
  - vysoce maligní, obvykle ve smíšených germinálních nádorech
  - Schiller – Duvalova tělíska
  - **AFP (α -fetoprotein)**
- **choriokarcinom**
  - vysoce maligní, obvykle ve smíšených germinálních nádorech
  - horší prognóza než u postgestačních forem, časný hematogenní rozsev
  - **β -hCG (*human chorionic gonadotropin*)**

Nádory z buněk granulózy

(Granulosa Cell Tumors)

- **hormonálně aktivní (*estrogeny*)**
  - pubertas praecox u mladých dívek
  - hyperplázie endometria a karcinom endometria u dospělých
- **maligní nádory (30%)**
  - biologické chování lze obtížně odhadnout histologicky
- Call – Exnerova tělíska (diferencované formy)
- **nádor z buněk granulózy, juvenilní typ**
- **nádor z buněk granulózy, adultní typ**

Thekom - fibrom

(Thecomas – Fibromas)

- **thekom**
  - vřetenité buňky s tukovými kapénkami v cytoplazmě
  - benigní nádory postmenopauzálního věku
  - hormonální aktivita (**estrogeny**)
- **fibrom**
  - tvořeny proliferujícími fibroblasty
  - benigní nádory bez hormonální aktivity
  - mohou vznikat z thekomů
- **thekofibrom**
  - kombinace, častý výskyt

Nádory ze Sertoliho a Leydigových buněk

[Sertoli – Leydig Cell Tumors (androblastomas)]

- **hormonálně aktivní** (převážně **androgeny**)
  - blok rozvoje sekundárních pohlavních znaků u dívek
  - amenorrhea, sterilita, atrofie mléčných žláz
  - virilizace (*hirsutismus, zhrubění hlasu, hypertrofie clitoris, mužská distribuce ochlupení*)
- obvykle benigní
- mladé ženy (20 – 30 let věku)
- čisté formy (**nádor ze Sertoliho buněk** – často produkce estrogenů, **nádor z Leydigových buněk**) nebo kombinace – **arrhenoblastom**

Gonadoblastom

(smíšený germinální a gonadostromální nádor)

- vzácný nádor spíše hamartogenní povahy
- vzniká v dysgenetických gonádách neurčité diferenciaci u jedinců s abnormálním sexuálním vývojem
- převažují fenotypické ženy
- dvě komponenty: **směs germinálních buněk a derivátů mezodermu** (nezralé granulózové a Sertoliho buňky)
- dobrá prognóza
- v terénu gonadoblastomu může vzniknout maligní germinální nádor

Metastatické nádory ovaria

- často oboustranné
- **nádory z derivátů Müllerova vývodu:**
endometrium, ovarium
- **nádory extramüllerianského původu:**
GIT (*žaludek, žlučové cesty, tlusté střevo, pankreas*)
- **Krukenbergův nádor:** oboustranný metastatický nízcě diferencovaný mucinózní adenokarcinom s primárním ložiskem v oblasti GIT (*především žaludek*)
- hlenotvorné metastatické nádory (z GIT) mohou imitovat primární ovariální karcinom
- **pseudomyxoma peritonei:** hlenovitý obsah v dutině břišní, epiteliální implantáty na peritoneu, většinou extraovariální primární nádor (*appendix*)